

**DAVLAT MOLİYAVIY NAZORATI: DAVLAT MOLİYASINI
BOSHQARISH TIZIMIDAGI HOLATI VA RIVOJLANISHI**

Omanov Jasur Djabbarovich

O'zbekiston Respublikasi Toshkent

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisii

Hozirgi globallashuv va iqtisodiy o'zgaruvchanlik davrida davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish va uning samaradorligini oshirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Davlat moliyaviy nazorati tizimi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, davlat moliyaviy resurslaridan samarali foydalanishni nazorat qilish va shaffof boshqaruvni yo'lga qo'yish uchun muhim vositadir. Ushbu tizim orqali moliyaviy xavflarni boshqarish, davlat byudjeti mablag'laridan oqilona foydalanish va iqtisodiy resurslarning samaradorligini oshirishga erishiladi. Mazkur maqolada davlat moliyaviy nazorati tizimining dolzarb masalalari, rivojlanish omillari va ularni takomillashtirishga qaratilgan strategiyalar ko'rib chiqiladi.

Davlat moliyaviy nazorati tizimining ahamiyati moliyaviy resurslar oqimini to'g'ri boshqarish va davlat organlari faoliyatining samaradorligini oshirishdan iborat. Ushbu tizim nafaqat davlatning ichki moliyaviy resurslarini optimallashtirish, balki xalqaro moliyaviy standartlarga moslashish imkoniyatini ham beradi. Moliyaviy nazorat davlat resurslaridan samarali foydalanish, byudjet mablag'larining maqsadga muvofiqligini ta'minlash va iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlash uchun ishlatiladi.

Moliyaviy nazoratni takomillashtirish yo'nalishlari:

1. Raqamlashtirish – davlat moliyaviy nazoratida zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish, audit jarayonlarini avtomatlashtirish va shaffoflikni oshirish imkonini beradi. Bu davlat resurslarining har bir so'miga oid ma'lumotlarni kuzatishga imkon beradi.
2. Moliyaviy intizomni mustahkamlash – davlat organlari va tashkilotlarida moliyaviy intizomni mustahkamlash orqali samarasizlik va moliyaviy isrofgarchilikning oldi olinadi.

3. Xalqaro standartlarga moslashuv – moliyaviy nazorat tizimini xalqaro moliyaviy nazorat standartlari bilan uyg'unlashtirish orqali nazorat mexanizmlari va tahliliy usullarni rivojlantirish.

Moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish uchun quyidagi choralar tavsiya etiladi:

- Moliyaviy risklarni boshqarish tizimlarini joriy etish – davlat resurslarining xavfsizligini ta'minlash va moliyaviy tahdidlarni oldindan prognoz qilish uchun muhim ahamiyatga ega.
- Byudjet monitoringi va nazoratni kuchaytirish – davlat byudjet mablag'lari oqimlarini doimiy kuzatib borish va ularning samaradorligini tahlil qilish.
- Raqamli audit tizimlarini yaratish – moliyaviy operatsiyalarni real vaqt rejimida kuzatish imkonini beruvchi zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish.

Davlat tomonidan ko'rsatiladigan qo'llab-quvvatlash choralari moliyaviy nazoratning barqaror ishlashi va iqtisodiy rivojlanish uchun hal qiluvchi omillardan biridir. Quyidagilar bunday qo'llab-quvvatlov choralari sifatida xizmat qiladi:

- Soliq yengilliklari va imtiyozlari – davlat byudjetini shakllantirishda tadbirkorlar uchun qulaylik yaratish.
- Infratuzilmani rivojlantirish – davlat moliyaviy nazorat tizimining texnologik asoslarini kuchaytirish.
- Moliyaviy axborotning shaffofligini oshirish – davlat va fuqarolar o'rtasidagi moliyaviy mas'uliyat va ishonchni oshirish uchun muhimdir.

Mazkur maqolada davlat moliyaviy nazorati tizimining rivoji va takomillashtirish bo'yicha keltirilgan tavsiyalar davlat resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlash, iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlash va xalqaro moliyaviy standartlarga moslashish imkonini beradi. Shu tariqa, davlat moliyaviy nazorati tizimini takomillashtirish uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik va moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Davlat moliyaviy nazorati tizimi davlat resurslaridan oqilona foydalanishni ta'minlash va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashning muhim vositasi hisoblanadi. Ushbu tizim orqali byudjet mablag'larining samarali taqsimlanishi,

moliyaviy oqimlarning shaffofligi va davlat xarajatlarining maqsadga muvofiqligi ta'minlanadi. Hozirgi globallashuv sharoitida davlat moliyaviy nazoratini takomillashtirish nafaqat ichki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki xalqaro moliyaviy hamkorlikda ishonchli mexanizm sifatida muhim rol o'ynaydi. Shu bois, moliyaviy nazorat tizimida raqamlashtirish, zamonaviy tahlil usullarini qo'llash va xalqaro standartlarga moslashuv jarayonlarini jadallashtirish zaruratga aylanmoqda. Raqamlashtirish orqali moliyaviy operatsiyalarni real vaqt rejimida kuzatish, korruptsiya xavfini kamaytirish va audit jarayonlarini avtomatlashtirish mumkin. Buning natijasida davlat moliyaviy tizimi samaradorligi oshib, shaffoflik ta'minlanadi. Shu bilan birga, xalqaro tajribani o'rganish va uni mahalliy sharoitlarga moslashtirish davlat moliyaviy nazorati tizimining rivoji uchun muhim omildir.

Davlat moliyaviy nazoratining asosiy maqsadi byudjet mablag'laridan oqilona foydalanish, moliyaviy intizomni kuchaytirish va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashdir. Moliyaviy nazorat jarayonida davlat xarajatlari, daromadlari va investitsiya oqimlari tahlil qilinib, ularning samaradorligi baholanadi. Moliyaviy boshqaruvni takomillashtirishda byudjet monitoringini kuchaytirish va davlat xarajatlarining shaffofligini oshirish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, moliyaviy xavflarni boshqarish tizimlarini joriy etish orqali davlat resurslarining xavfsizligini ta'minlash mumkin. Moliyaviy nazoratning samaradorligini oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni, xususan, raqamli audit tizimlarini joriy etish, moliyaviy hisobotlarni avtomatlashtirish va moliyaviy operatsiyalarni monitoring qilish zarur. Bu davlat byudjeti mablag'laridan samarali foydalanish va iqtisodiy resurslarning maqsadga muvofiqligini ta'minlaydi.

Moliyaviy nazoratning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi davlat resurslarini samarali boshqarish va fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchini oshirish bilan bevosita bog'liqdir. Davlat moliyaviy nazorati shaffof va samarali ishlashi uchun davlat organlari va fuqarolar o'rtasida ochiq muloqotni yo'lga qo'yish muhimdir. Bu maqsadga erishish uchun ochiq byudjet platformalarini yaratish, moliyaviy axborotlarni jamoatchilikka taqdim etish va audit jarayonlarida ochiqlikni ta'minlash talab qilinadi. Shu bilan birga, davlat tomonidan soliq imtiyozlari joriy etilishi va

tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash bo'yicha maxsus dasturlar amalga oshirilishi moliyaviy barqarorlikka erishishda muhim ahamiyat kasb etadi. Moliyaviy resurslarni samarali boshqarish va ularning qonuniy ishlatilishini ta'minlash orqali davlat iqtisodiy rivojlanishning barqarorligini mustahkamlashi mumkin. Shu tariqa, davlat moliyaviy nazoratining roli nafaqat iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash, balki jamiyatning umumiy rivojlanishiga ko'maklashishda ham hal qiluvchi ahamiyatga ega.

MANBALAR RO'YXATI

1. **TEMIROV, M. H.** 2023. DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATI SOHASIDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI. [RESEARCHGATE.NET](https://www.researchgate.net).
2. **ABDULLAYEV, A. J., TURSUNOV, O. T.** 2023. G'AZNACHILIKNING BUGUNGI HOLATI VA UNING DAVLAT MOLIVASI TIZIMIDAGI AHAMIYATI. [CYBERLENINKA.RU](https://cyberleninka.ru).
3. **TEMIROV, M.** 2023. DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATI FAOLIYATIGA ICHKI AUDIT XIZMATLARINING TA'SIRI. [RESEARCHGATE.NET](https://www.researchgate.net).
4. **MEHMONOV, S. U., KARIMOVA, Z. X., TURSUNOV, A. S.** 2024. BYUDJET TIZIMI. [NAMDU.UZ](https://namdu.uz).
5. **O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI.** 2024. DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH CHORA-TADBIRLARI TO'G'RISIDA. [LEX.UZ](https://lex.uz).
6. **O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI.** 2024. MOLIVA ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH CHORA-TADBIRLARI TO'G'RISIDA. [LEX.UZ](https://lex.uz).